למרות פערי השנים והגיאוגרפיה, הן רודולף והן הרב גינסבורג התעסקו באותם מקורות - ספרי הקבלה המעשית. הראשון ביקש, כאמור, לייבא אותם לעולמו הנוצרי. כך נולדה מסורת קבלית נוצרית בעלת שיטות ריפוי, שכדי להבין את מקורן יש לנדוד במעלה הזמן עד לאבני החושן ששימשו את הכוהן הגדול במשכן ובבית המקדש. בטרם חזרה לידיים יהודיות הספיקה החוכמה העתיקה הזו להשפיע על הרפואה באירופה שבין המלחמות, להדרים עד סוף העולם, ולהתגלות בכפר קטן, רב־תרבותי וקצת אנטישמי.

היהודייה היחידה

מי שחקרה לעומק את שיטות הריפוי הקשורות באבני החושן היא רחל גיתאי (היום גיתאריפיום), אמנית ישראלית ודוקטורנטית להוראת המדעים בטכניון, שהגיעה עם בעלה דאז וילדיה לדרום־אפריקה לרגל עבודה. דודתה הדרום־אפריקנית החליטה לקחת אותה ל"מקום שונה לגמרי, שמותר לדבר בו רק באנגלית". גיתאי אכן התרשמה עמוקות מהמקום היפהפה שאליו הגיעה - הכפר ההומיאופתי בריינסטון (braynstone) בין יוהנסבורג ופרטוריה. האורחים במקום היו שוויצרים, שוודים וגרמנים, ומנהלי הכפר בורים (אפריקנרים ממוצא הולנדי). "הכפר התנהל לפי שיטה אנתרופוסופית, שכללה תזונה אורגנית, תרופות הומיאופתיות, אוריתמיה - ביטויי אמנות של גוף ונפש", מספרת גיתאי.

היא יצרה קשרים חמים עם המטפלים, ובעבור זמן קצר אף הצטרפה אל הצוות כאמנית. בכפר היא יצרה עבודות ציור של שמן ומשי, עם מוטיבים העוסקים באבני החושן המקראיות. "היו לי יחסים נפלאים איתם", היא מספרת. "בין היתר התחברתי למייסדת הכפר, האנגלייה היחידה שם - סידני ספנסר, בת דודתה של מלכת בריטניה. היא אמרה לי במפורש: 'את היהודייה היחידה שאנחנו נקבל'".

"אף אחד לא יודע לעשות את המיפוי הנכון לטיפול בשוסלר, שהמקורות שלו הם מהקבלה. הם מבינים את הרקע הרוחני, הם צמחו על הקבלה, אבל הם מנותקים ממקורות חשובים, שזה העברית"

לצד הקנאות לסודות המקצועיים והפילוסופיים של הכפר, מצאה גיתאריפיום במקום הערכה עמוקה כלפיה כמי שהציגה עצמה כפי שהיא - יהודייה וישראלית. "במיוחד הם התרשמו מכך שאני יודעת עברית. בכלל, הבורים העריצו את הברית הישנה. דרום־אפריקה היא המדינה היחידה שבה הנשיא נשבע על שני ספרים - על הברית החדשה ועל התנ"ך בנפרד".

באותם ימים גיתאריפיום טרם הכירה את תורת האנתרופוסופיה ואת מייסדה, רודולף שטיינר. שטיינר (1861־1925) היה פילוסוף אוסטרי שנמשך מהפילוסופיה אל המיסטיקה ופיתח תורה הדוגלת בחקר העולם הרוחני של האדם, ממש כפי שחוקרים את עולם החומר. במסגרת זו פיתח שטיינר תפיסה הבנויה על יסודות הזוהר והקבלה, ומופיעים בה גם מוטיבים נוספים - נוצריים (שלושה כוחות רוחניים) וגנוסטיים (אל טוב ואל רע). אך שטיינר לא התעסק עם אלוהות האמונה באל, אלא ברוחני שבאדם בלבד. חינוך, חקלאות ותזונה טבעיים, כך סבר, תוך מודעות לרוחני שבאדם יפתרו את מצוקות האנושות כולה.

אחד מחבריו היה ד"ר ארנסט מילר, מראשוני המורים העבריים למתמטיקה, שבעידודו של שטיינר תרגם את הזוהר לגרמנית. מילר גם כתב כמה ספרים על הזוהר והקבלה - באוסטריה ואחר כך בלונדון, לשם הבריחו אותו ידידיו האנתרופוסופים. במיסטיקה היהודית־נוצרית הזו שולבה תורתו של ד"ר סמואל האנמן (1755־1843), רופא, כימאי ורוקח גרמני, שמאס בתרופות הכימיות והקזות הדם שהיו נהוגות בזמנו, ופיתח את ההומיאופתיה. שיטתו, שהתבססה על מתן חומרים לא מסובכים לגוף במינונים שונים על מנת לעורר את כוחות הריפוי הטבעיים, קנתה לה אחיזה באירופה מאז ועד היום.

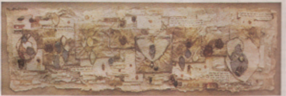

יצירה המשלבת פסוקים של אבני החושן עם אבנים

את הסוד הגדול של הכפר בריינסטון גילתה גיתאריפיום כשהתוודעה לתרופות ההומיאופתיות מוזרות בבית מרקחת אנתרופוסופי, שיהודי הסביבה שמרו ממנו מרחק. "רציתי שיהיו לי כמה תרופות בבית לעזרה ראשונה, אז קפצתי לבית המרקחת הקרוב. המוכרת נתנה לי איזו צנצנת וחזרתי הביתה. לאחר כמה זמן, בליל שישי אחד כשהייתי לבדי בבית, נפלה אבן גדולה על אצבעו של הבן שלי, ודם התחיל לזרום ממנה כמו מים. היינו במרחק שעות נסיעה מכל בית חולים, לכן התקשרתי בבהלה לבית המרקחת, ואותה רוקחת נתנה לי הוראות איזה מינון מהתרופה לתת לילד. באמת לאחר כמה זמן הדם נפסק והילד נרגע.

הגר"א

הרמב"ם

כשביום שני הגעתי לד"ר סטנלי טרום, הרופא היהודי של הקהילה, הוא אמר לי 'אין לילד כלום'. הראיתי לו את התרופה, והוא שאל אותי כלא מאמין: את נכנסת לבית המרקחת הזה?!"

חוות לגידול צמחי הקטורת

גיתאריפיום, שכבר נהנתה מקשרים מצוינים עם הקהילה הבורית המקומית, חזרה לבית המרקחת ותוך זמן קצר הפכה לידידתה של הרוקחת, קמילה סנואה (צנוע). סנואה, בת לאם גרמנייה ולאב יהודי ואשתו של יהודי־מצרי, היתה מבעלי חברת התרופות ההומיאופתית הדרום־אפריקנית Farmanatura - חברת־בת וספקית חומרי הגלם של ענקית התרופות האנתרופוסופיות שהקים שטיינר בגרמניה ב־1910, Weleda. התרופה שניתנה לגיתאריפיום, ושהיתה גם גולת הכותרת של אנשי בריינסטון, היתה 'מלחי תאי' - תרופה הומיאופתית ידועה שפותחה על ידי ד"ר ויליאם שוסלר.

"שוסלר חקר ומצא שישנם 12 מינרלים עיקריים שמרכיבים את התא", מסביר אבי מושנזון, בעל בית מרקחת תל־אביבי לתרופות הומיאופתיות, ומי שהיה שותף בניסוח הנהלים לייבוא תרופות הומיאופתיות לארץ. "לכל מלח יש האיברים והתופעות שעליהם הוא משפיע - עצמות, שרירים, השפעה אנטי־דלקתית וכו'. ישנן גם תערובות בין המלחים, למשל לחיזוק ושיקום כללי".

בעוד שבישראל תחום ההומיאופתיה נחשב צעיר וכובש רק פלח מצומצם מהאוכלוסייה, באירופה, אומר מושנזון, המצב שונה לחלוטין. "70 אחוז מהאוכלוסייה בגרמניה מטופלים בהומיאופתיה, וכך גם בצרפת. השימוש מאוד נפוץ ומקובל על הממסד הרפואי, ויש שם גם פרוצדורה ברורה של רישוי לעסוק בתחום, שלא כמו בישראל. באנגליה למשל קיים ה'רויאל סקול אוף הומיאופתי', והוא אף קשור לבית המלוכה, שידוע כמשתמש בהומיאופתיה. בנושא של מלחי שוסלר יש ספרות ענפה, כולל ספרי עזרה ראשונה. יש לא מעט מטופלים עם שוסלר שמראים תוצאות טובות בעלות זולה".

טיפול במלחי שוסלר נעשה גם במכללת רידמן לרפואה הומיאופתית. "לכל מלח יש אספקט משלו", מסבירה יהודית טופל, מנהלת שלוחת המכללה בירושלים. "לא מדובר באבחון פרטני, אלא בטיפול שניתן לפי טבלת מלחים ומחלות. זה בהחלט עובד, ומאוד יפה". עם זאת, טופל אומרת כי בעיניים הוליסטיות־הומיאופתיות, מלחי שוסלר הם מרכיב חלקי בלבד מהתהליך הרפואי. "באופן כללי, ברפואה המשלימה יש לכל אדם טיפול ייחודי שמתאים לו. לי, כהומיאופתית, נטורופתית ותזונאית, קל יותר לשלב. ברגע שאתה מתאים את הטיפול לאדם עצמו, אתה רואה את התוצאות. היום אי אפשר לעשות אף צעד בלי תזונה. לפעמים די בשינוי התזונה ואורח החיים, והאדם לא צריך משהו נוסף".

רחל גיתאריפיום מבטלת את ההתעסקות במלחי שוסלר במתכונת המקובלת. קודם כל, היא אומרת, יש פה היבט של עזרה ראשונה. "כמובן, טיפול נכון הוא טיפול פרטני לכל אדם ואדם לפי הנתונים שלו. הבעיה היא שאף אחד לא יודע לעשות את המיפוי הנכון לטיפול בשוסלר, שהמקורות שלו הם מהקבלה. פרידמן לא מבינים את זה, וגם לא האנתרופוסופים, למרות שהם יודעים הרבה סודות. ראיתי את חוות הענק בדרום־אפריקה ומה שהם עושים שם, כולל ניסיון לגדל את צמחי הקטורת של התנ"ך. הם מבינים את הרקע הרוחני, הם צמחו על הקבלה, אבל הם מנותקים ממקורות חשובים, שזה העברית - אותיות הא"ב, האמונה בהשם והמקורות היהודיים בשלמותם".

אות לכל אצבע

מ־84' ועד 92' שקדה גיתאריפיום על לימוד מלחי שוסלר אצל ידידתה קמילה סנואה ובחוות בריינסטון. היא התמחתה בטיפול האנתרופוסופי־הטבעי, אם כי מעולם לא נכחה בשיעורי ה"הגות", בעלי הגוון הנוצרי. ב־1992 חזרה לארץ, והחלה לנהל את המכון להכשרת מורים לאמנות ועיצוב באורנים ולהעביר קורסים בלימודי מדיה במכללה הערבית בחיפה. אך חוויותיה